

פרטיכל מס. ה/2

מישיבת ועדה חוקה, חוק ומשפט

יום ד', ב' כסלו תש"י - 23.11.49

נוכחים חברי הועדה: היו"ר נ. ניר

י. בדר
ח. בן-אשר
מ. בן-עמי
ד. בר-רב-האי
א. ג'רג' ורה
י. הררי
ז. ורהפטיג
י. לם
ע. מימון
י. קליבנוב
י. קוסי (באחור)
ח. רובין

פ. רוזן - שר המשפטים
ד"ר ויינמס - מחלקת החקיקה
מ. פיאמנטה - מתרגם לערבית

נעדרים:

ע. אסף
ב. אידלסון
ד. בר-ניר
ע. ז'בוטינסקי
ש. כ"ץ
ק. כהנא
מ.ד. לוינשטיין
ש. מיקוניס
א. תרובי

הישיבה נפתחה בשעה 09.05.

היו"ר נ. ניר:

פוחח את הישיבה.

חוק חותם המדינה

שר המשפטים פ. רוזן:

חוק חותם אגא המדינה שייך למעשה לקבוצת החוקים

על סמל ודגל המדינה. החוק הזה לא בא לקבע

כי מסמך מסוים הוא חוקי או לא חוקי. שום מדינה - עד כמה שיכולתי לראות -

לא חולה את חוקיותם של המסמכים דוקא בחותם המדינה, ואם יש מדינה כזאת,

אנחנו על כל פנים לא רוצים לעשות זאת. בכל אופן, לא רצינו לקבל את חותם

המדינה בחור דבר אשר השפעתו מסכנת את חוקיותו של איזה מסמך.

כאשר הכינונו את החוק הזה היו לנו עינינו

החוק הצרפתי, החוק הפולני, החוק האמריקני והחוק האנגלי; בדקנו גם את

החוק הסקנדינבי. אין שום חוק המגדיר הגדרה מדויקת מה הם המסמכים עליהם

מחויב שומר החותם להטביע את החותם. ישנם חוקים האומרים שאם המדינה מטביעה

על מסמך מסוים את חותם המדינה, צריכה להיות גם חותמת הנשיא; אך אין

קביעה מדויקת מה הם המסמכים הטעונים חתימת הנשיא. הדבר הזה הוא בעיקר

ענין של נוהג בינלאומי, כלפי חוץ וכלפי פנים. כמובן שאפשר לקבוע בחוק

על איזה מסמך צריך להטביע את חותם המדינה.

ישנם חוקים המבחינים בין שומר החותם הממונה

על החותם, ובין השומר הפיזי, אלא במקרה כזה ישנה הוראה בחוק האומרת

ששומר החותם צריך להיות נוכח בעצמו בזמן הטבעת החותם, או משהו דו מה.

היתה אי הבנה בענין החלפת החותם בחותם אחר.

הכוונה היתה למקרה שהחותם יוצא מכלל שימוש. יש לקבוע בתקנות אשר יתקין

ראש הממשלה, מה אדין של החותם היוצא מכלל שימוש. ישנו חוק האומר שבמקרה

שחותם יוצא מכלל שימוש, צריך להעבירו למיזיאום, כיון שזהו סמל חשוב

של המדינה.

בדרך כלל, כל החוקים בענין זה הם מאוד מאוד

כלליים. אתן דוגמאות אחדות:

צרפת. צורת חותם המדינה נקבעה בחוק משנת 1870,

אולם צורתו שונחה פעמים אחדות על ידי דקרטטים של הנשיא. חותם המדינה נשמר

בידי בעל משרת מיוחדת. מתוך מסורת קשורה משרה זו עם תפקידו של מניסטר אמ

המשפטים. מטביעים אותו רק על אקטים היוצאים ישר מאת הנשיא או הנעשים בשם

הנשיא. אולם אינו חובה מפורט ומצוי את המסמכים שחורה להתריע עליהם את החותם.

ועדת חוק, חוק ומשפט
(23.11.49)
אצא חוק חותם המדינה

ר.ל.

שר המשפטים:

אנגליה. צורת החותם הגדול, "גרט סיל" נקבעת
 בדרך המסורת (היה גם שינוי סטטורי אחרי הפרדת אירלנדיה). ההוראות השוטת
 בדבר השימוש בחותם הגדול כלולות בעיקר בקומון לאו. הוראותיו של החוק ~~אצא~~
 העיקרי הן: א) ה"לורד צ'נלור" ממונה על החותם, במקרה שלא נתמנה "לורד שומר
 החותם"; ב) את החותם מטביעים, לפי הוראות הלורד הממונה על החותם כאמור
 בא', או לפי צו מאת המלך, שקוים בחתימת אחד ממזכירי המדינה; ג) אין צורך
 בהוראה או בצו/ כאמור ב-(ב) במקרים שהטבעת החותם היתה מקובלת בהם בלי
 הרשאה כזו לפני 1884; ד) כשיש אסמכתא להטביע את החותם כאמור ב-(ב) ו-(ג)
 מטביע אותו ה"כלרק אוף די קרוון אין צ'נלור" שבידו נמצאת למעשה השמירה
 הפיסית של החותם. חותם שיצא מכלל שמוש פוטלים אותו בטכס מיוחד ומסורים
 למוזיאון. מכיון שבאנגליה מטביעים את החותם הגדול על מסמכים רבים הנחנים
 לטובת הפרס - נמצאים בחוקים שונים, הוראות בדבר דמי הטבעת החותם ~~שקב~~
~~שמסמך צריך לשלמם.~~ ~~על אסמכתא א.ה.~~

ארצות-הברית. החוק האמריקאי בדבר חותם המדינה ~~אש~~
 משנת 1789 מכיל את ההוראות הבאות: א) צורת חותם המדינה תהיה כצורת חותם
 שהקונגרס השתמש בו בשם ארצות הברית עד חקיקת החוק הזה. ב) השמירה והאחריות
 עבור החותם תהיה בידי מזכיר המדינה. ג) מזכיר המדינה חייב להטביע את החותם
 על כל כתב-~~מינוני~~ של פקיד ארצות הברית המתמנה לתפקידו על ידי הנשיא בין לפ
 המלצת הסנט ובין בלעדיה. ד) מזכיר המדינה רשאי להטביע את החותם על כל מסמך
 אחר, שלגביו התקבלה הרשאה להטבעת החותם מאת הנשיא.

פולניה. צורת חותם המדינה נקבעה בחוק הסמלים
 הדגלים והחותמים הממשלתיים (אגב בארץ זו יש לנשיא המדינה חותם משלו). חוק
 זה קובע כי אין לייצר חותם רשמי ובכלל זה את חותם המדינה, אלא בבית
 הטביעה הממשלתי. על סמך חוק זה הוצאו "תקנות החותמים הרשמיים" - ההוראות
 העוגעות לחותם המדינה בלבד הן; א) החותם עשוי מתכת; ב) ראש הממשלה הוא שומר
 החותם; ג) את החותם מטביעים על גוף המסמך. במסמכים חגיגיים וחשובים ביותר -
 מטביעים את החותם על דונג חתימות שיתובר למסמך. ד) חותם שנעשה בלתי ראוי
 לשמוש מחזירים אותו לבית הטביעה.

אשר לעמד מזכיר המדינה אצלנו, אני חולק על
 הדעה שאין לו מעמד חוקי. לפי סעיף 14 של ה"פלסטיין אורדנינג כאונסיל" אשר
 עדין בחוקפו, רשאית הממשלה למנות את הפקידים הדרושים לה למילוי תפקידיה.
 אם מדברים על המלה "פקיד" מבחינה קונסטיטוציונית, אינני יודע למה
 מתכוונים. אבל אם מתכוונים ל"סטטורי אופישל", הרי הסמכויות האלה מוגדרות

רל.

שר המשפטים:

בחוק, אלא שפקידים אלה אינם אחראים בפני בית המחוקקים. מזכיר המדינה אינו "סטורי אופישל", אבל הוא "אופישל" חוקי, בעל עמדה חוקית. לעומת זאת ישנם כבר תקדימים שמסרנו לפקיד תפקידים מסויימים, ע"י החוק. בקשר עם חוק המטבע מסרנו תפקידים למנהל האוצר, לחתום על אישורים. כמאמץ כמו-כן מסרנו תפקידים לרמטכ"ל בחוק שירות הבטחון. הדבר הזה ישנו גם בחוקים שקבלנו בירושה מהשלטון הקודם, שהם על כל פנים אאאאא נשאר בתקפם. בחוק החברות, למשל, מופיע נוסף לרשם-החברות גם ה"טרו'רר", אשר אם אינני טועה, תפקידו לא הוגדר באותו החוק. אני בכל אופן חולק על הדעה שלמזכיר המדינה אין עמדה חוקית. היו טעמים לכך מדוע לא רצינו עד עכשיו להגדיר את המכויות האלה. לפעמים אנחנו חושבים כי יותר טוב שיצטרף קצת נכיון, לפני שנחוקק חוק מסוים. השאלה היא אחרת במקרה שאחם חושבים כי מזכיר המדינה הוא האדם שבידו צריך לתת גם את השמירה הפיזית של החותם. בענין זה הממשלה תקבל כל החלטה אחרת שתקבלו.

י. בדר:

החוק הזה הוא חוק קונסטיטוציוני. לו היתה לנו חוקה, היינו יכולים להבדיל בין חוק קונסטיטוציוני

ובין יתר החוקים.

ישנם בחוק הזה כמה דברים אופייניים. אצלנו ישנה

נטיה להפוך את צורת השלטון במדינה משלטון של קבינט לשלטון שלוא בעצם בידי

איש מרכזי אחד, וכל יתר הפקידים הגבוהים ביותר הם רק עוזריו - כפי

שזה באה"ב. בארה"ב, הנשיא הוא בעצם ראש הממשלה וכל יתר הפקידים הגבוהים

הם רק עוזריו. ישנה נטיה-שדוקא בוועדה הזאת לחמנו תמיד נגדה, ובהצלחה -

למסור ביצוע של חוקים רבים לידי ראש הממשלה. מגיעים אלינו חוקים רבים

שביצועם נמסר לידי ראש הממשלה, ופירוש הקמת לשכה חדשה התלויה באופן ישר

בראש הממשלה. הדבר הזה התחיל עוד בירושלים, כאשר בחוק המעבר נוצר מצב

כאילו ראש הממשלה איננו שר. בחוק זה הגיעה הנטיה הזאת לשיאה, כי על קביעת

החוקים מחליט ראש הממשלה, ולא הממשלה.

בסעיף 2(א) כחוב: "על מסמך רשמי שיש עליו חתימתו

של אנשיא המדינה או של ראש הממשלה". כיון שאין לנו קונסטיטוציה, יכול כל

יוריסט לאמר ששנם מסמכים שעליהם יכולה להיות רק חתימת הנשיא, בלי חתימת השר,

ולמסמך כזה יש תוקף חוקי.

רל.

י. בדר:

לשאלח מזכיר המדינה. מזכיר הממשלה, בלשון שימושית,

נהפך כבר אפילו בפי השר למזכיר המדינה, וזה אופייני מאוד. לעתים קרובות מאוד קוראים למזכיר הממשלה "מזכיר המדינה". גם אם כתוב בחוק שהממשלה יכולה למנות מזכיר הממשלה, הרי אם ראש הממשלה יהפוך במשך הזמן לראש ממשלה דיפרלמנטרי, מזכיר הממשלה יהפוך למזכיר המדינה.

כתוב בחוק כי הממשלה יכולה למנות את מזכיר המדינה,

אבל לא כתוב כי היא מוכרחה למנותו. אם קיימת משרה שהממשלה יכולה, אבל לא חייבת, למנות איש שישא במשרה זאת, אי אפשר לתת לפקיד כזה קאצטא פונקציה קונסטיטוציונאלית. (ת. רובין: בחוד כאשר יכולים להיות שלשה כאלה, כי לא כתוב שנושא משרה זאת מוכרחה להיות אדם אחד.) אינני בקואליציה, ואינני מעוניין ביחסים הפנימיים ובזה שכל פקיד וכל ראש מחלקה דואג לקבל סמכויות נוספות. אין לי שום דבר נגד מר שרף, אבל אני חושב כי האחראי בעד חותם המדינה צריך להיות שר האוצר.

(גמר דבריו רשמה מל.)

כתוב בחוק כי ישנם שני אקסמפלרים של החותם, אחד

בידי ראש הממשלה והשני בידי נשיא בית הנבחרים. אני חושב כי זהו תקדים יפה מאוד לבית אשר כל כך גאה בריבונותו. דבר זה היה נהוג גם בזמן הרפובליקה. אלה הן הוראות כלליות, וכל דבר דורש דיון בוועדת

משנה.

י. לם:

אני נאלץ לאמר כי לא הבנתי את הויכוח בכנסת. כמעט

בכל יום אנו מחליטים על תקנות. אנו רואים את החימת

מזכיר הממשלה, ואף פעם לא עלה על דעתנו למחות נגד זה. מתעוררת השאלה האם כדאי למסור למזכיר הממשלה את התפקיד הנחון לו בחוק זה. אולי בכל זאת כדאי לקבוע מה הן הסמכויות של מזכיר הממשלה, ולקבוע מה היחס בינו לבין פקידים אחרים, מפני שהוא בכל זאת פקיד גבוה יותר מהרבה פקידים אחרים, מנהלי משרדים. אינני מסכים לתיאוריה שהושמעה בכנסת כאילו החוק יכול למסור סמכויות מיוחדות רק לאנשים האחראים באופן ישר בפני הכנסת. ישנן סמכויות רחבות מאוד לאנשים שאינם אחראים בפני הכנסת. ליועץ המשפטי למשל, ישנן סמכויות רבות, והוא איננו אחראי בפני הכנסת אלא בפני השר, ועפ"י שלפי החוק אין השר יכול לתת הוראות ליועץ המשפטי. החותם צריך להמסר לפקיד מסוים לשמירה, והוא צריך להיות אחראי עליו

אצאאא

י. לם:

חבר הכנסת רובין חושב אמנם שזהו מכניזם משפטי, אבל

אני מוכרח לאמר כי אני מקבל את השיטה שבכל חוק מוכרח להיות סעיף מיוחד על עונשים. במקרה שסעיף כזה איננו - צריך להוסיפו. יש לי ספקות אם בחוק הפלילי ישנה הגדרה מת זה זיוף. אזרח העובר עבירה כזאת, צריך לדעת שהוא עושה מעשה פשע. דבר כזה צריך להיות מפורש באותו החוק, ואין צורך במקרה כזה לעבור על החוק הפלילי או על חוק הפירושים. גם אם בחוק הפלילי ישנו סעיף כזה, צריך להכניס סעיף מחאים גם לחוק הזה ולקבוע את העונש המחאים לעבירות הקשורות עם החוק הזה. גם בחוק הפלילי הגממני מוגדר מהו העונש. (ג. ניר: מעל לכל ספק כי החוק הפלילי הגממני איננו מחייב אותנו.) גם בחוק הנפקדים נאמר באחד מסעיפים: "ייתאם בעבירה".

סעיף 6, לדעתי, אינו בסדר. יש להגדיר באופן ברור מהו

זיוף או זלזול בחתימה, כדי שלא יהיה פגם בפרוצדורה.

כדי לפתור את שאלת מזכיר הממשלה, אני מציע

לכתוב במקום: "מזכיר הממשלה" - "ע"י פקיד שייקבע ע"י הממשלה".

ד"ר בדה ניסה לשם היאוריה שלמה, כאילו ראש הממשלה

הוא אדם שיש לו עוזרים והוא ממונה עליהם. בחוק הזמני נקבע הפרינציפ של

אחריות קולקטיבית של הממשלה כולה ולא דוקא של ראש הממשלה בלבד. הכנסת

מביעה אמון בממשלה כולה ולא בראש הממשלה. ראש הממשלה הוא האדם אשר צריך

לנהל את ישיבות הממשלה.

ישנם אנשים החושבים כי הקונסטיטוציה משמשת תרופה ד. בר-רב-האי:

לכל הבעיות. אני כופר בהנחה הזו. אני מוכן להת

חשובה על בעיות שונות בחוקים שמובאים בפנינו.

בויכוח על חוהם המדינה הסתבכנו כולנו, ולא אוציא

את עצמי מן הכלל. זה היה יום מלא וגדוש בכנסת, והיתה כעין התפרקות לאחר

דיונים מעייפים.

עלינו לברר קודם כל דבר אחד: מה זה ראש ממשלה.

בחוק כחוב רק כי הממשלה חזיה מורכבת מראש ממשלה, ומספר שרים. אני הייתי

רוצה שייקבע סטטוס לראש הממשלה ע"י החוק.

אם קובעים שחוהם המדינה יוטבע על כל קמסמך רשמי

שיש הליו חתימה של נשיא המדינה או של ראש הממשלה. מתעוררת השאלה מהן פירוש

ד. בר-רב-האי:

המלים: "מסמך רשמי". האם זה נקבע לפי ראות עיניו של ראש הממשלה? (ש) המשפטים: בדיוק כמו בפולין: "לפי הוראות ראש הממשלה".

עלינו לברר את שאלת שמירת החוהם ע"י מזכיר הממשלה.

אני גורס כי אי-אפשר להטיל חפקיד בחוק, על חפקיד שאיננו אחראי ישר בפני הכנסת. לכן אני מציע כי שמירת החוהם תהיה בידי שר המשפטים, כי מי כמוהו יודע להעריך מה זה מסמך רשמי. הוא לא צריך לשמור את החוהם שמירה פיסית, אבל הוא יהיה זה אשר יורה על השימוש בחוהם.

לא רק לגבי חוהם המדינה אלא ביחס לכל סמלי המדינה

יש לקבוע אמצע עונשים על זלזול ויחס בלתי רציני. כך הדבר גם ביחס למטבע ולכל דבר אחר.

הקונסטיטוציה אומרת רק דבר אחד: למדינה יש חוהם.

ז. ורהפטיג:

יתר הדברים נקבעים בחוק.

ד"ר בדר עורר שאלה חשובה מאוד - שאלת מעמדו של ראש

הממשלה. אני מודאג מאוד מההתפתחות המתבטאת בסדרי הממשלה, ואני חושב שהתפתחות קזאת אינה לטובת ראש הממשלה. ראש הממשלה צריך להיות האדם המתאם את פעולות הממשלה ומפקח עליהן. ברגע שמשרד ראש הממשלה נהפך למשרד רגיל, הוא מאבד את ערכו כראש ממשלה. אם משרד ראש הממשלה מטפל בכל מיני עניינים ומקים משרדים מקבילים למשרדים הקיימים - תהיה כפילות בעבודת המדינה. אולם ברור כי העניין הזה אינו שייך לחוק חוהם המדינה. אני מביע דעה זאת רק משום שאני מתנגד שביצוע החוק הזה ימסר לידי ראש הממשלה. לרעתי נמסר כאן לראש הממשלה דבר שאינו שייך לו, וע"י כך הופכים את משרד ראש הממשלה לממשלה מקבילה ונוטלים את ערכו.

לענין האחריות הפרלמנטאריה של אנשים שאנו מוסרים להם

חפקידים בחוק. לא טוב שיש בענין זה יוצאים מן הכלל, ושסרנו חפקידים בחוק לאנשים

שאינם אחראים בפנינו. הפרלמנט לא צריך להגדיר בחוק שהוא מוסר חפקיד למוסד

שאינו אחראי בפניו. בחוק אפשר רק להגדיר את סמכויות אותו המוסד או האדם.

(שר המשפטים: האם ע"י זה שאתה מגדיר בחוק את הסמכויות של חפקיד מסוים, חפקיד

הזה יהיה אחראי בפני הפרלמנט?) לא. אבל את חוהם המדינה אני רוצה למסור רק למי

שיהיה אחראי בפני הפרלמנט. אם נמסור את החוהם, למשל, לחפקיד אשר מונה

לא ע"י הכנסת כי אם ע"י ראש הממשלה או ע"י שר המשפטים, ואם חפקיד הזה יפוט -

ועדה חוקה, חוק ומשפט
23.11.49
חוק חוחם המדינה

רל.

ז. ורהפטיג:

החבר ניר תבע בכנסת להגדיר מה זה "מזכיר הממשלה", ורק אז למסור לו את התפקיד הזה. (י. לם: הרי ישנם חוקים בהם מסרו תפקידים לאפוטרופוסים!) לא מסרו זאת לאפוטרופוס כי אם לשר האוצר, מפני ששר האוצר ולא האפוטרופוס, אחראי בפני הכנסת על ביצוע אותם החוקים.

לשאלה מתי משתמשים בחוחם. אני סבור שצריך להבדיל

בין שני מקרים: מתי חייבים להשתמש בחוחם ומתי מותר להשתמש בחוחם. אני מסכים לכתוב כי יש להשתמש בחוחם בכל מקרה שהחוק מחייב זאת ובכל מקרה שהממשלה תחליט על כך. אני רוצה שבמקרה שהממשלה תחליט להשתמש בחוחם לגבי מסמך מסוים, לא יוכל ראש הממשלה להגיד כי איננו רוצה לעשות זאת. כמו כן אני מציע שמוחר יהיה להשתמש בחוחם בכל מקרה שראש הממשלה יחליט על כך.

בחוק המוצע ישנן סנקציות לגבי זיוף או שמוש שלא

כדין. חסר כאן עונש לגבי מי שעושה חוחם כמתקונחו. קבלנו דבר דומה בחוק הדגל והסמל. אני מציע לקחת משם את המונחים ולהחאימם לחוק זה, כדי שיהיה משהו אחיד בכל החוקים האלה.

ח. רובין: בחלק מהערותי אני מצטרף לאגף הדתי של הקואליציה -

בקשר עם השאלה מי הוא השומר על חוחם המדינה. החבר לם חקן בהצעתו את ~~אמצ~~ הפגם המשפטי שהיה לדעתי בהצעה המקורית, שלפיה היו ישולים להיות שנים-שלושה מזכירים לממשלה. אך הוא הוציא רק את הפגם המשפטי מבלי להוציא את הטעם לפגם, מבחינה קונסטיטוציונאלית. כאן אני מסכים לדברי מר ורהפטיג. תפקיד השמירה על החוחם הוא תפקיד רפרזנטטיבי, לא מעשי. תפקיד כזה לא יכול להיות אלא בידי אחד השרים. ישנן כמה אפשרויות: אפשר להטיל את התפקיד על זקן-השרים, ואפשר להטילו על שר המשפטים. אינני רוצה להוסיף נימוקים לדברי החברים שקדמו לי, מדוע נושא תפקיד זה לא צריך להיות מזכיר הממשלה.

אני מקבל את הצעת ורהפטיג, לקבוע מצד אחד מתי חלה

החובה לבטבוע את החוחם, ומתי מותר להטבועו, אם הכנסת או הממשלה תחליט על כך.

בסעיף 2(ב) נקבע כי ראש הממשלה יתן את ההוראות הכלליות

לפניאאאאאאאא מתי להשתמש בחוחם המדינה. לדעתי זה צריך להיות תפקידה של

הממשלה כולה. על כל פנים, אם רוצים לקבוע שר אחד, זה צריך להיות שר

המשפטים. אני מציע לקבוע שהממשלה כולה תוכל לתת הוראות מתי להשתמש בחוחם.

רל.

ח. רובין:

בסעיף 3(ב) כתוב: "לא יוטבע חותם המדינה על מסמך

אלא בידי מזכיר הממשלה או על פי הוראתו ובנוכחותו." כאן מתעוררת השאלה
מה הדין במקרה שמזכיר הממשלה או השר/ הממונה על ביצוע חוק הזה, יסרב להטביע
את החותם. נניח שנשיא המדינה חתם על מסמך אשר לפי ההגדרה בחוק צריך להטביע
עליו את חותם המדינה, והשר מגיע לידי מסקנה שאין זה אחד המקרים שצריך
להשתמש בחותם המדינה. לדעתי צריך לכתוב בחוק שהוראתו של שר הממשלה, וברדאי
של מזכיר הממשלה, לא קובעת בענין זה, אלא רק הוראתו של נשיא המדינה. החוק
צריך למנוע חילוקי דעות ללא הכרעה קונסטיטיונאלית בענין זה.

לפי החוש האסמטי שלי אין מקום בחוק זה לסנקציות

פליליות. החוק הזה הוא חוק חגיגי, ופחאום מופיע בו עוש של שבע שנות מאסר.
אבל אפשר לעשות זאת ע"י תיקון לחוק הפלילי.

בקשר על הביצוע והתקנת חקנות. ברור שלא ראש הממשלה

אלא הממשלה כולה צריכה להיות ממונה על ביצוע החוק הזה. אני מציע לכתוב
בסעיף 7: "הממשלה ממונה על ביצוע חוק זה והיא רשאית להתקין חקנות בכל ענין
הנוגע לביצועו, ובכלל זה---

ג. נייר:
וראפטיג מציע לקבוע בחוק מחי מוחר ומתי צריך להטביע
את החותם. אני מוחר על החולט במסמכים שמוחר להטביעו

עליהם אבל אין זה הכרח. אני רוצה להגדיר בחוק מה הם המסמכים שצריך להטביע
עליהם את חותם המדינה, ולהסתפק בזה. בענין זה אני מוכן ששואחאאאאאאאאאא
לקבל שחותם המדינה יוטבע בשני מקרים: כשהממשלה מחליטה, או כשיש הוראה בחוק.
אף פעם לא אמרתי, לא בכנסת ולא בוועדה, שאין לממשלה
רשות למנות מזכיר הממשלה. אמרתי רק שאני לא יודע מי הוא מזכיר הממשלה, מון
שזה אף פעם לא פורסם.

אינני מקבל את ההצעה שהממונה על ביצוע חוק זה יהיה
זקן-השרים; אני חושב שהממונה צריך להיות שר המשפטים.

אני מסכים שהסנקיות בחוק הזה הן מיותרות. על ששא

זיוף או שמוש שלא כדין אלה הן אצאאא עבירות גם לפי החוק הפלילי.

ועדת חוקה, חוק ומשפט
23.11.49
חוק חותם המדינה.

רל"ג

שר המשפטים פ. רוזן:

אין זה נכון שבכל מקום הממונה על החותם הוא גם זה
שלידו נמסרה השמירה הפיזית של החותם. באנגליה מלבד
הממונה על החותם ישנו גם שומר החותם, הוא האדם שלידו נמסרה השמירה הפיזית
של החותם.

אמרתי כבר במליאת הכנסת כי אינני מוכן להחזיק

ואני מוכן לקבל כל החלטה שתחליטו בשאלה מי הממונה על חותם המדינה, אם כי
אינני רואה כל תקלה בעצמה הזאת.

בקשר עם דברי ורהפטיג על תפקידי ראש הממשלה. דברים

אלה יכולים להיות נכונים בדרך כלל, אבל אינני חושב שהם נכונים דוקא לגבי
חוק זה. זהו חוק של סמל המדינה, ומקבל על הדעת שהממונה עליו יהיה ראש הממשלה.
על כל פנים, התורה הזאת, שלא צריך למסור יותר מדי תפקידים בידי ראש הממשלה,
אינה נוגעת לחוק זה. ואגב, זאת היא צרה של כל המדינות. כמעט בכל המדינות
אנחנו רואים שראש הממשלה, נוסף על היותו ראש הממשלה, מקבל תפקידים נוספים.
כמובן שדבר זה מכביד על תפקידו העיקרי של ראש הממשלה: להיות מפקח. אבל זה
קשור עם התקופה בה אנחנו נתונים, ואין זה מקרה. מכיון שבכל הענין זה ישנה
נימה מיוחדת לגבי ראש הממשלה שהוא עכשיו ראש הממשלה, אני רוצה להגיד לכם
כי אתם טועים אם אתם חושבים שהוא מעוניין בזה. אם אתם מכירים אותו, אתם יכולים
לדעת באיזו מידה זה חשוב בשבילו אם בחוק זה יופיע ראש הממשלה או שר המשפטים.
הוא על כל פנים ברעה (אולי בטעות) שמידת השפעתו על מהלך הענינים במדינה לא
מותנית בזה שתמסר לו הסמכות לשמור על חותם המדינה. מי שהציע שהממונה על חוק
זה יהיה ראש הממשלה, הציע זאת לא מפני שהיה לפניו ראש הממשלה הראשון במדינת
ישראל אלא מפני שזה תפקיד שמתאים לראש ממשלה.

אני מצדי מוכן לקבל את התיקון של ד"ר ורהפטיג

בסעיף 2, אם כי אין זה משנה שום דבר לגוף הענין. גם ד"ר ורהפטיג מקבל
שאי אפשר לקבוע בחוק את כל המקרים שלגביהם צריך יהיה להטביע את החותם,
ומסכים למסור את האפשרות לראש הממשלה או למישהו אחר להחליט על כך.

פרט למקרים מסויימים בהם מונה החוק מסמך או סוג מסמכים שעליהם הוא מחייב
להטביע את החותם (למשל מנוי פקידים מסויימים באמריקה) משאיר החוק את

ההכרעה בענין זה לשקולו של אדם בעל-תפקיד חשוב במבנה הקונסטיטוציוני של המדינה
הנשיא - באמריקה, ראש הממשלה - בפולניה, לורד שומר החותם או המלך באשור אחד
המניסטרים - באנגליה, שר המשפטים - בצרפת. אני הייתי מיעץ למעט בהוראות
כאלה בחוק שלנו.

איך הגענו לצורך בחוק זה? שלחנו מסמכים לחו"ל.

רל

ועדת חוקה, חוק ומשפט
23.11.49
'חוק חותם המדינה

היו"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

ה הצעה שהאחראי לביצוע חוק זה יהיה
שר המשפטים -

מ ת ק ב ל ת.

סעיף 7 יהיה: "שר המשפטים ממונה על ביצוע
חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל ענין הנוגע
לביצועו, ובכלל ---"

מ ת ק ב ל.

דיון על חוקת היסוד (המשך)

י. סליבנוב:

אני מריד להודות על הזאת, שלאחר כל

מה ששמעתי בדיון הזה, פג ראוני להשוות

בו, ואני מבקש מהיו"ר ומחברי הוועדה לא להסגוע מדברי אלה. אנחנו
הרי יושבים כאן לא רק כנציגי מסלגות ופוליטיקאים כי גם כגורמי
חוק ומשפט. יש לי רושם כי הגישה לכל השאלה הזאת אינה גישה של
אנשי חוק ומשפט. הויכוח הזה מקורר רועם שלכל אחד מהחבריה ישנן
כוונות פוליטיות שמשום מה הוא מחבייש לדבר עליהן בגלוי, ולכן
הוא משחמש בכל מיני נימוקים שאין להם שום קשר לעצם העניין.

כל הנימוקים שהובאו נגד זה שנחיל

לעבר את חוקת המדינה, לא היו נימוקים לעצם העניין. אלה היו

נימוקים אשר נבעו מתוך התחשבות במיבוח פוליטיות ובטעמים אחרים.

אינני חושב שמישהו יכול למעון טענה פרינציפיונית שיותר מוב

אם המדינה החקיישית בלי חוקת יסוד. אם אומרים שבדרך כלל

רצוי וטוב להיות בלי חוקת יסוד, הרי זאת לדעתי, גישה לא גלויה

ולא ישרה לכל העניין הזה, ביחוד מאד אנשי חוק ומשפט. כאשר שמעתי

את הדעה הזאת מבי ראש הממשלה, יכולתי להבין זאת, מפני שהוא איננו

יורשתי. אבל אם אני רואה גישה דומה לגישתו של ראש הממשלה בנאומו

של איש חוק ומשפט כמו ד"ר ורהפטיג, אני חושב שאין זה לכבוד המדע

והמקצוע שלנו לדבר על קונסטיטוציה בצורה כזאת. אני מבין כי ד"ר

ורהפטיג בחור נציג של סיעה ידועה יכול לחשוב שטרם הגיעה השעה לחוקק

חוקת יסוד למדינה, אבל אם הוא רואה זאת כאידיאל - אני חושב שאין

זה לכבודנו.

לא נשמע אחד את השני, מפני שאנחנו

דנים על העניין הזה מתוך שתי נקודות מוצא שונות. חלק מן החברים דן

על החוקה מבחינה של חוק ומשפט, מתוך חתירה לתת מבנה חוקי למדינה;

חלק שני דן על כך מבחינה פוליטית ומתוך תכתיסיה שהם כשלעצמם

מכובדים מאוד, אבל אינם נוגעים לעניין העומד בפנינו. בתכתיסים

כאלה, בגישה כזאת ובנימוקים כאלה אפשר להשתמש בכל ועדה אחרת,

אך לא בוועדה זאת. משום כך אינני חושב שאנחנו מפיקים תועלת מהקדשה

זמננו לויכוח זה, אם אנחנו - אנשים בעלי נסיון ציבורי וצולי גם
מלמדי - מחוכמים מה הם הפלוגים והמינוחים של חוקת יסוד למדינה.
אין זה ויכוח בו אנחנו יכולים לשכנע אחד את השני.

משום כך אינני רוצה להכנס לעצם הדיון.

אני מבקש את סליחת חברי הועדה, אם יראו בזה משום סגיעה, ואני אומר
בגלוי כי אני רוצה לשמור על כבודו של ועל כבוד המקצוע והמדע הזה,
בו עסקתי כל ימי חיי. אינני רוצה להתוכח עם אנשים אשר יוצאים
מנקודת תוצא אשר ממנה צריך לצאת כל אדם בעל השכלה משפטית.
אני מציע, איהוא, לקצץ את הויכוח עד

כמה שאפשר. אינני חושב שתצמח הועלה גדולה מויכוח של יוריסטים
המשתמשים במידה גדולה מאוד בנימוקים לא-יוריסטיים. אני מציע לחכם
את הדיון ולהחליט אם הכנסת צריכה להטיל עלינו או אם אנחנו צריכים
להטיל על עצמנו לעבוד חוקת יסוד למדינה. אם רוב הועדה יחליט על
שאלה הזאת לחיוב או לשלילה - אל יחמום בפנינו את הדרך לכנסת לי
יש חשש גדול מאוד בענין זה, ואני חולב שהחבר ניר היה אופטימי
מאוד כאשר אמר אחריו, באופן ברור ומפורט, בויכוח בכנסת, ששאלת
חוקת היסוד מתבררת בוועדה החוקה ותובא בפני הכנסת בעוד שבועיים.
לי אין במחון שהועדה שלנו תחליט להביא את הענין בפני הכנסת. ראייה
כי החבר ורהפטיג לא המכים לחלק הלני של ההצעה, האומר שנבוא בפני
הכנסת בפיכום הויכוח הזה, ואין זה מקרה. ישנה נטיה ורצון מצד הרוב
בכנסת לא לאפשר דיון כזה בכנסת. אם הועדה הזאת תחליט ברוב דעות
לא להביא את השאלה הזאת בפני הכנסת, אינני רוצה באיזה אופן נוכל
להכריח את הכנסת לפתוח בויכוח שללי בענין זה. לכן אינני רוצה
ברירה ומוצא אחר אלא לפנות בבקשה ובתחנונים לרוב, שלא יכסה את
דעתו על המיעוט בענין זה, ויתן לנו לפתוח לצאת ידי חובתנו בפני
הציבור כולו, מפני שיטנם כאלה הרואים את הדבר הזה כחשוב וכחיוני.
סיעתי, למשל, קבלה החלטה מפורשת בענין זה, ואני מחויב לעשות הכל
בכיוון החלטה הזאת. (ער המשפטים פ. רוזן: האם סיעתך עדין עומדת על

הצעתה שגם לקבלת הקונסטיטוציה יהיה דרוש רוב של שני שלישים?

בזמנו, בעת המו"מ על כניסתכם לקואליציה זה היה אחד התנאים). אינני
יודע, לא שמעתי על דיון כזה בזמן האחרון. על כל פנים, אני פונה

בבקשה אל חברי הועדה; אני מבקש בשמי ובעט סי עחי שחנחן לנו
אפשרות של ויכוח כללי ורחב בכנסת על שאלת חוקת היסוד.

א. ג' רג' ורה: קשה לי להביע דעה מחוימת בשאלת החוקה, בעיקר לאחר ששמעתי כאן חילוקי דעות מפי אנשים היודעים את המקצוע ואח העניין יותר טוב ממני. בדרך כלל, עם הקמת מדינה מחוקקים חוקה כדי לקבוע עליה את ההבדלים בין הרלויות העונות וגם את החוקים היסודיים אשר יוצאים לחוקק. חילוקי הדעות אינם בשאלה אם יש או אין צורך בחוקת יסוד, אלא האם הגיע הזמן לחוקק חוקת יסוד. בדרך כלל חוקה קולחת את העם בהגבלות מסוימות. לאחר ההנחות היסודיות שניתנות בחוקת היסוד, באים חוקים שונים, לפי צרכי השעה. חוקת היסוד אי-אפשר לשנות כשם שמשנים חוקים אחרים, והמתחייב בה - מתחייב לדורות. מובן מאליו כי המיעוטים הפרוליטיים משתדלים תמיד לכבול את הרוב ע"י החוקה, כדי לשמור לעצמם זכויות ההשקפה על חוקת היסוד מלכתחלה מדרג לדור. השקפת הדור הזה, כפי שהיא באה לידי ביטוי, יכולה להשתנות כעבור דור אחד או שנים. חוקת בריטניה, שאיננה כתובה, נוצרה במשך שנים רבות, כתוצאה מהמחורת שהתגבשה במשך תקופות ממושכות. אם ננהג בשיטה הבריטית, נצטרק לחכות דורות רבים עד אשר תהיה לנו חוקת יסוד.

השאלה היא האם התקופה הזאת היא תקופה נוחה לחוקק חוקת יסוד למדצנה. מאחר שהתקופה בה אנו חיים אינה כל כך ברורה, אני חולב שעלינו לדחות את קביעת חוקת היסוד עד שיחבררו כמה דברים ועד להמדינה חכמה לדמוסיה קבועים.

י. בדר:

אני חושב כי הנמיה לא להכנס לדיון
על החוקה היא תוצאה של חוסר אומץ-לב.

קשה מאוד לחוקק חוקה; זהו מאמץ קשה ומאבק קשה ואיש אינו יודע
מראש אם כדלמנט אשר מחחיל בעבודה הזאת, יצליח בה. לא הייתי מחכלא
לו היינו כולנו, או הרוב בבית הזה, מגיעים בגמח עבודתנו למסקנה
שהכנסת הזאת, למי יחסי הכוחות הקיימים בה, אנה יכולה לחוקק חוקה.
אבל אנחנו יודעים כי האסימה המכוננת נבחרה קודם כל כדי לחוקק
חוקה. אי-אפשר לוותר על זאת מראש, מבלי לעקוף נסיון רציני להשגת
המטרה הזאת. אני חושב כי זאת היא כשום פחדנות.

לדעתי הכנסת הזאת יכולה לקבל חוקת
יסוד, ומחוך המאמץ המשותף בכיוון זה אנחנו יכולים להשיג עוד דבר
חשוב: איחוד וליכוד ידוע בתוך דור הציונים. אני בטוח כי מתוך
העבודה הזאת נוכל לגלות עד כמה אנחנו קרובים אחלשני בדברים
מסויימים, ונוכל למצוא שפה משותפת לא רק בעניני בטחון ובעניני
ירושלים. מן המאמץ המשותף הזה אפשר להשיג דבר גדול: ליכוד העם,
כוח מוסרי נוסף לעם, אמון מוגבר בעתיד האומה בחור כלל. האם
אתם רוצים לוותר על האפשרות הזאת מראש? האם אתם מוכנים לוותר
לא רק על חוקת היסוד אלא גם על המאמץ שצריך להיעשות כדי לקבלה?
רבותי! המדינה עומדת בפני בעיות
שונות, בעיות יסודיות, מכובדות, עקרוניות; החוקה היא אחת מהן.
המתרון של בעיות רבות הלוי בנו רק בחלקו, מפני שהוא חלוי גם
בגורמים חיצוניים ובגורמים אובייקטיביים. אך קבלת חוקת היסוד
חלוייה רק בנו, בכולנו. מדע לסגת ולא לעשות מאמץ בכיוון זה? יש
הבול גדול בגישה, אם מוותרים מראש על הנסיון להשיג את המטרה.
כאשר אנחנו, שמינה או עזזה אנשים שעמדו בראש 400 איש, החלטנו
בינואר 1944 לגרש את הבריטים מהארץ, היחה זאת אולי החלטה אמיצה
ונועזת, אבל זאת בכל אופן היחה גישה אקטיבית: ננסה, נכנס לחוך
המאבק ונראה. ואתם מוותרים מראש?

קוסרי אמר - וזה היה יפה מצדו - שהוא

מסכים לקיים בירור במליאת הכנסת על השאלה הזאת. כמוכן, גם מה שנוח
לרוב, יש לו גבולות. אני שמח וסומך על מליים אלה. אבל אולי בכל

י. בדר:

זאת נחליט לעשות מאמץ ולנסות. בחוך המאמץ הזה נריב, נדון, יחכן
שיהיו לנו רגעים קשים ומרים, אבל ישנן סיכויים רבים מאוד
שניזכר כי יש לנו דעות דומות בדברים יחודיים. אם תהיה לנו
חוקה, כל העם יתרכז מסביבה, הנוצר ילמד אותה בבתי-הספר, ואנחנו
נעשה צעד חשוב לחינוך רוח העם. האם אין לכם אומץ לב לכך?

י. לם:

אחד הנימוקים שלי נגד קבלת חוקה-
יסוד היה כי אינני רואה אפשרות
כזאת. מר בגין הודיע באחת משיבות הועדה כי סיעתו הכינה חוקה.
מדוע לא תפרסמו אותה? אולי באמת הנמחה מופיעה?! ראיתי הצעת
חוקה אחת - הצעת ליאו כהן. והרי גם מר בדר מודה שהיא אינה יכולה
לשמש יסוד לדיון על חוקת היסוד. (נ. ניר: גם לנו יש הצעת חוקה
מוכנה). אם כן, אני מבקש גם מניד וגם מבדר לפרסם את הצעות החוקה
של סיעותיהם לפני שנחכם את הדיון. אני חושב זאת לבלתי אפשרי,
אבל אם תפרסמו את עבודותיכם, נוכל להזכות.

מ. בן-עמי:

לא אכנס לויכוח על חוכן החוקה והאם
החוקה צריכה להיות נוקשה או גמישה.
אגע רק בטאלה האם יש צורך לתח חוקה למדינתנו הצעירה, או שאין
צורך כזה ואפשר להתמק בחוקי יסוד.
לדעתי יש צורך לקבל חוקת-יסוד
למדינה. אינני רוצה להסתמך על נימוקים משפטיים גרידא, אט
השם "אסיפה מכוננת" מחייב אותנו לתח חוקה למדינה. יש צורך
בחוקת יסוד למדינה לשם שלמות הצורה ושלמות המסגרת של המדינה.
למרביית המדינות ישנן חוקת-יסוד, ואין זה כלל קובע אם כולן
מקיימות או לא מקיימות את החוקות. החוקה, כפי שאמר בר-רב-האי,
אינה ערובה לשמירת מה שכתוב בה. ^{אך} דבר זה אינו שולל את הצורך
בחוקה.

מ. בן-עמי:

אני רואה בחוקה את גולת הכותרת של המדינה. יש לנו סמלים רבים במדינה. לנשיא המדינה אין למעשה חסידיים בחוקתיים או פעולות אדמיניסטרטיביות; אבל זהו סמל. חותם המדינה הוא גם כן סמל של המדינה. חוקה המדינה מסמלת במידה רבה את המדינה כלפי העולם החרבוני כולו וכלפי אזרחי המדינה. היא קובעת את אוסי המדינה, קובעת אם פניה לשלום, לדמוקרטיה, לחופש, לחירות האדם, לזכויות ממויימות בעבודה וכו', או אם יש למדינה פנים אחרות. לאחר שתהיה חוקה, אם השלטון לא יהיה מוחאם כי אם יחרוג ממחגרת החוקה - אשר יהיה להעמידו למשפט. הציבור קובע את יחסו לחוקה, לפעמים גם ע"י מהפכה. מכל מקום, העובדה שהשלטון לא חמיד נוהג בדיוק לפי החוקה איננה שוללת את הצורך בחוקה ואינה מצדיקה החעלמות מעצם הבעיה.

ואני רוצה לאמר למר ורהפטיג כי גם בתורת משה, מלבד החוקים היו גם סימבולים. היה מעמד של מתן עטרת הדיברות בהר סיני, וכל ההוד, היופי והקדושה של עטרת הדיברות, באו בגלל המעמד המיוחד שנחן להן. משום כך עטרת הדיברות לא איבדו מחינן עד היום, בקרב כל האנושיות, גם אם לא מקיימים אותן על כל פרטיהן.

אני חמים דעים עם שר המשפטים כי לא נוכל להשתמש מצבעיות הלונות בשפטים השונים. אם לא ניתקל בהן בחקוק היסוד - ניתקל בהן בחוקי היסוד. הבעיות האלה תחייבנה הכרעה וואי-אפטר יהיה להחעלם מהן. מדוע יגרע חלקה של מדינת ישראל בענין זה?

אני מעריך את החוקה, למרות שאני יודע כי למעשה היא לא תקבע הרבה. החוקה מתווה ומדריכה את השלטון במדינה. היום איננו יודעים מה הן סמכויות הממשלה, מה הן סמכויות הכנסת, מה הן בדיוק סמכויותיה של הרשות השופטת - הכל מטושטש. את כל הדברים האלה קובעת החוקה. החוקה קובעת סייגים גם לרשויות שהן אבות-המדינה, ז"א גם לכנסת, גם לרשות המבצעת, גם לרשות השופטת.

מ. בן-עמי:

השתמטות ממתן חוקה, מכל מיני הנמקות,
לא הגדיל את כבודה של מדינתנו. שום נימוק ~~א~~ מצד ק השתמטות
מהחובה האלמנטאריה של הכנסת, לחוקק חוקה למדינה. עלינו לקבל
חוקת יסוד אשר תקבע את דמותה של המדינה, ואין זה קובע אם יבצעו
אוהה ככתבה וכלשונה, או אם לא יעשו זאת. לשם מה להשתחית במו
ידינו את האפשרות לקבוע את דמות המדינה, דמות שבדאי נוכל
להתפאר בה מכל הבחינות?

ראש הממשלה אמר: מה זכותנו לקבוע
הלכה לדורות? היום אנחנו מליון - בעוד כמה זמן נהיה שלושה
מליון. אח מחוקקים חוקה, אין זה אומר שאי-אפשר לשנותה לעולם.
אם החוקה תהיה טובה, ויהיו מרוצים ממנה - ודאי שטוב; אם לא
יהיו מרוצים ממנה - תימצא הדרך לשנותה, גם אם היא תהיה
חוקה נוקשה.

בדברי אלה הבעתי את דעתי מבלי להחיעץ
עם סיעתי, אם כי אני חוטב שרוב חברי סיעתי יהיו בעד מתן חוקה
למדינת ישראל. כשבני ישראל יצאו מצרים, נאמר: "שם שם לו
חוק ומשפט". עלינו לעשות את הנחיון, להתגבר על הרבובות הפנימיים,
על החששות וההימוסים, ולבצע את המבצע הזה. חדי יהיה זה מגוחך
אם האסיפה המכוננת, לאחר ארבע שנים, תבוא בפני הבוחרים מבלי
לתת למדינה חוקת יסוד. איש אינו תולק על הצורך לחוקק חוקי-יסוד,
ואם אנחנו מתגברים על חילוקי הדעות שיטנם בחוקי היסוד, נתגבר
גם על חילוקי הדעות שיהיו בקטר עם חוקת היסוד.

הצעות לסדר

שר המשפטים פ. רוזן:

אני רוצה להציע לוועדה, אם הועדה מעונינת
בכל, לסייר ולראות מההמצב בבתי-הסוהר

שלנו, ובעיקר בבית-הסוהר המרכזי בחל-מונד. יתכן שלא שאין זה נעים
לעשות זאת בסיור אחד, אמצא ומוטב לחלק את הועדה לכמה חלקים ולערוך את
הסיור בקבוצות קטנות.

י. לם:

אני מציע לקבוע ועדת משנה שתברר את
הדבר.

ז. ורהפטיג:

כיון שועדת הפנים טפלה בענין זה, אני
מציע שהדבר יימסר לוועדה משוחפת של

ועדת החוקה וועדת הפנים.

ד. בר-רב-האי:

שאלת בתי-הסוהר היא שאלה עדינה מאוד.
ביקור של קבוצה גדולה אינו לתועלת

הענין וגם מרגיז את האסירים. הסיור יכול להיעשות ע"י שלושה-ארבעה
אנשים. כל הכבוד לוועדת הפנים, ואם הענין הזה שייך לה - נשאר זה לה,
במקום לערוך סיור של 15-20 איש.

ז. ורהפטיג:

אני מציע לקבוע ועדת משנה לסיור זה.

י. קליבנוב:

איי-אפשר להסדיר את הענין הזה ע"י סור
של כמה אנשים. בודאי נצטרך פעם לדון

באופן חתוקהי בשאלות האלה, ורצוי מאוד שכל חברי הועדה יקבלו מושג על המצב
בבתי-הסוהר. נכון כי אי-אפשר לסדר סיור של מספר אנשים גדול; לכן צריך
לערוך בכמה פעמים בקבוצות קטנות.

- - - - -

ח. בן-אשר:

ישנה הקבלה בין ישיבות ועדת החוקה וישיבו
ועדת חוץ ובטחון, ודבר זה אינו מאפשר
לכמה חברים להשתתף בישיבות ועדת החוקה. יש לפתור את השאלה הזאת, או לאמצא

ח. בן-אשר:

לאסור על חברי הכנסת להיות חברים בשתי ועדות.

היו"ר נ. ניר:
נחקללו בשאלה זאת, ואי-אפשר לפתור אותה מפני
שיש חשע ועדות ו-3 ימי עבודה של הכנסת.

- - - - -

י. לם:
קראתי בעחון כי הוכנו במשך הפגרא כמה חוקים,
ביניהם החוק על הבתים המשותפים והחוק על
ארגון בתי-המשפט. מדוע החוקים האלה טרם הגיעו לכנסת?

שר המשפטים פ. רוזן:
לפי החוק הקיים אין בעלות נפרדת על בנינים
ואדמה, ז"א שבעלות על אדמה גוררת אחריה בעלות
על הבנין. החוק החדש מציע לשנות את הדבר הזה ולאפשר בעלות נפרדת על
דירות, ז"א על יחידות דיור נפרדות, ולא רק על קומות. באנו בדברים בענין
זה עם חברות שיכון/ועם הבנק האפותיקאי ויש לחץ גדול מטעם חברות השיכון
לחוקק חוק כזה. למעשה, אנחנו היינו היוזמים בענין זה עוד לפני שבאנו
בדברים עם חברות השיכון. לאחר שחברות השיכון ראו את הצעת החוק, הן בדעה
שחוק זה חשוב מאד לעידוד הבניה.

חוק כזה קיים ברומניה ובבלגיה. בבלגיה העתיקו
את הסעיפים המחאימים מהחוק הצרפתי.

השאלה היא די מסובכת. לבנק האפותיקאי ישנן
טענות רבות בענין זה, כי זה מעורר את שאלת המשכנתאות אעל דירות נפרדות.
אבל בפרינציפ, הבנק האפותיקאי מסכים כי יש לחוקק חוק כזה. הדבר הזה
נמצא בטיפוץ ואני מקווה, כי בעוד זמן-מה אוכל להביא את הצעת החוק
לממשלה, ואחרי-כן - אם הממשלה תאשר אותה - לכנסת. (י. קליבנוב: לפי
הצעת החוק הזאת, האם תהיה קשורה כלל עם האדמה?)

לפי החוק הרומני, לא רק האדמה, כי אם גם חדר-
המדרגות ועוד כמה מתקנים משותפים של הבית, נמצאים בבעלות משותפת של כל
בעלי-הדירות. הדבר הזה אינו כל-כך פשוט, אבל גם לא כל-כך מסובך כפי
שזה נראה מראש. אנשים הבאים מרומניה מספרים נסים ונפלאות על השפעת החוק
הזה לעידוד הבניה. אומרים שברומניה משתמשים בשיטה הזאת בממדים גדולים
מאד. אגב, לפי הצעת החוק, אי אפשר יהיה להכריח אנשים להסכים לדבר הזה -

שר-המשפטים:

זה יהיה חפשי.

החוק בענין בחי-המשפט כמעט מוכן במשרד-המשפטים.
לפני שאביא את הצעת החוק לממשלה, אני רוצה לשמוע מה' דעת השופטים עליה.
הכוונה היא לשלוח את הצעת החוק לשופטים ולשמוע את הערוחיהם. בכל אופן,
גם החוק הזה נמצא בשלב כמעט אחרון ויובא בפני הכנסת במשך זמן קצר.
גם בקשר עם חוק האזרחות ישנה הצעה פחות או
יותר מסוכמת במשרד-המשפטים. אנו מחכים לקבלת חוות דעתו של פרופ'
בנטוויץ על הצעת החוק הזאת, ואז נעביר אותה לממשלה.

הישיבה נסתיימה בשעה 12.00